

Ladislav Hejdánek: Posouzení jeho filosofické publikační činnosti

[Posudek, psaný pro Filosofický ústav ČSAV v Praze.]

Ladislav Hejdánek dospěl k filosofii přes zájem o exaktní přírodní vědy (chemii, fyzikální chemii, některé partie soudobé fyziky). Kritické povědomí o častých pojmových nejasnostech v myšlenkovém aparátu vědy ho vedlo k filosofii, a to nejdříve k logice, zprvu studiem Russellova-Whiteheadova díla *Principia mathematica*. Studoval také matematiku a přírodní vědy na přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity, přešel však na filosofickou fakultu, kde se noetickými problémy řada přednášek zabývala vážněji. Přes Husserlovy *Logische Untersuchungen* a jiná díla fenomenologická dospěl pak k centrálním otázkám filosofie. Praktický zájem, který měl na druhé straně z důvodů nábožensko-politických, vedl jej k studiu Marxe a Engelse a marxistické dialektiky. Přitom se ustavičně kriticky vyrovnával s českou filosofickou linií, kritizoval a kriticky si osvojoval myšlenky českých filosofů starších i současných.

Metodicky vychází Hejdánek z jednotlivých problémů, které kriticky rozpracovává, a od těchto jednotlivých otázek a perspektiv, jež se mu v nich otvírají, hledí teprve proniknout k celku. Systém mu proto není hlavní věcí, ač v jeho přístupu k otázkám se projevuje jednotný styl, totiž důraz na ethicky-praktickou stránku filosofické reflexe, zájem o poslední metafyzické otázky, důraz na budoucnostní dimenzi.

Četné studie, které Hejdánek v posledních letech publikoval v časopisech odborných i kulturních, jsou vesměs dokladem tak širokých filosofických zájmů, že se dá těžko v té věci najít jiný pracovník mladší generace, jenž by mohl touto mnohostranností s ním soutěžit. Od metodologie a teorie vědy, zvláště přírodní (v. *Věda a filosofie*, Tvář 1, 1969) sahá tento zájem k problémům povahy umění (*Dílo a předmět*, Slovenské pohľady 1966 a mn.j.), náboženské víry (*Víra a filosofie*, KR 1968, Ateismus a otázky nové interpretace, KR 1966, *Marxistická kritika dialektické teologie*, Filozofia 1966), přičemž nezanedbal ani jiné obory, filosofii techniky, filosofii dějin ... Zvláště zajímavé a cenné příspěvky podal ke kritickému rozboru díla českých filosofů, jak již výše uvedeno, starších i současných; snažil se ukázat, že Masarykův pozitivismus má svou svéráznou notu (*Místo vědy v obrodě společnosti u T. G. Masaryka*, Sešity 21, 1968), zvláště se zaujal Rádlem (*Filosofie a dějiny v Rádlově myšlení*, Tvář 1, 1968), zabýval se J. B. Kozákem (*Kozákovo pojetí pravdy*, KR 1958) a zúčastnil se filosofických diskusí a polemik soudobých o povaze subjektu (*Subjekt a skutečnost*, Vesmír 1957), o objektivním a nadobjektivním myšlení (Vesmír 1964). - Zvláště cenné a pozoruhodné jsou studie o českém theologickém protestantském myšlení v jeho vztahu k filosofii (o Hromádkovi, Součkově, ekumenismu, dialogu s marxisty, v KR a jiných periodikách); zde podal Hejdánek rozbor a shrnutí, kterých jinak nemáme. Dialog křesťanů s marxisty sledoval velmi bedlivě a věnoval mu řadu kritických studií.

Zvláště blízkým problémem je Hejdánkovi povaha pravdy. Věnoval mu nejen speciální studie, nýbrž v jeho studiích estetických (*Ideologie a kýč*, Plamen 1968, *Objev budoucnosti a umění*, Tvář 1964, *Umění a život v autentičnosti*, Tvář 1965) se tento problém rovněž uplatňuje; pravda mu není pouze pravdou soudu a teorie, nýbrž má všeobecnější charakter a

hlubší kořeny; to hledí ukázat právě na umění. Rovněž se mu neomezuje na pouhé konstatování; v souvislosti s tím se Hejdánek zabývá povahou času a zvláště jeho otevřeností do budoucna. V tom je blízký nejen některým filosofům marxistickým, nýbrž také fenomenologům.

Není zde místa k rozboru podrobností v Hejdánkových názorech. Běží o myslitele operujícího věcnými argumenty, sledujícího zblízka a podrobně naši filosofickou produkci – Hejdánkovi třeba přičíst tu zcela zvláštní zásluhu, že se tak snaží o dialog, diskusi, jinak v našem filosofickém světě vzácnou. Jeho produkce je početná, takřka horečná, za několik málo let desítky článků a recenzí vesměs o velmi závažných otázkách filosofie. Třeba zdůraznit, že právě též prakticko-politická oblast je předmětem jeho rozborů, vždy v duchu objektivitě a filosofické distance, ač nikoli bez charakterního rozhodnutí.

Hejdánkova filosofická produktivita je vyznačena tím, že prozatím musela ústít do četných studií časopiseckých, které sice ukazují jeho nadání, jeho vědomosti a mnohostrannost, ale neposkytovaly dost místa jeho schopnostem systematicky vyčerpávat problematiku. Jeho zařazení mezi vědecké pracovníky, místo, které mu právem náleží, nepochybně umožní, aby také po této stránce ukázal, co dovede, a že v něm máme jeden z pozoruhodných systematických talentů mladší generace.

V Praze, dne 15. května 1969.

Prof. Dr. Jan Patočka, DrSc. v.r.